

VIEŠŪJŲ KONSULTACIJŲ CIKLAS DĖL ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS REGULIAVIMO

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija
2022 m. kovo–gegužės mėn., Vilnius

Kontekstas	<p>Žmogaus teisės į asmens duomenų apsaugą užtikrinimui šiandieniniame greitai besikeičiančiame pasaulyje skiriamas didelis dėmesys.</p> <p>2018 m. gegužės 25 d. buvo pradėtas taikyti Europos Sąjungos Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (toliau – BDAR). Atsižvelgiant į tai, kad BDAR suteikė galimybę tam tikrus klausimus reguliuoti nacionaliniu lygiu, buvo priimtas naujos redakcijos Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (toliau – ADTAI).</p> <p>Praėjus 4 metams po asmens duomenų apsaugos reformos, jau yra sukaupta naujo teisinio reguliavimo taikymo patirties, išryškėjo problemos ir galimi jų sprendimo būdai.</p> <p>Viešųjų konsultacijų vykdymas, kurių metu būtų peržiūrimas galiojantis nacionalinis duomenų apsaugos reguliavimas, numatytas Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje.</p>
Vykdytos konsultacijos ir jų tikslas	<p>Teisingumo ministerija 2022 m. kovo–gegužės mėn. vykdė viešųjų konsultacijų susitikimų ciklą, kurio metu su suinteresuotais asmenimis buvo diskutuota 5 temomis ir surengti 6 susitikimai – apskritojų stalo diskusijos.</p> <p>Tikslas – išsiaiškinti suinteresuotoms tikslinėms grupėms (duomenų valdytojams, duomenų tvarkytojams, duomenų subjektams, priežiūros institucijoms) kylančias esamo asmens duomenų apsaugos reguliavimo taikymo problemas, išgryninti galimus problemų sprendimo būdus.</p>

<p>Dalyviai</p>	<p>Susitikimuose dalyvavo suinteresuotų tikslinių grupių atstovai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verslo subjektai ir juos vienijančios organizacijos (Lietuvos bankų asociacija, Lietuvos verslo konfederacija, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, Lietuvos gyvybės draudimo įmonių asociacija, Lietuvos pramonininkų konfederacija, asociacija „Investors' Forum“, Fintech hub LT, AB „Lietuvos draudimas“, Ellex legal, Lietuvos Geros klinikinės ir reguliacinės praktikos asociacija, Irytas.lt, delfi.lt) • Žurnalistų atstovai (asociacija Nacionalinė spauda, Interneto žiniasklaidos asociacija, Lietuvos kabelinės televizijos asociacija, Lietuvos žurnalistų sąjunga, Visuomenės informavimo etikos asociacija, VŠĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, Medijų taryba) • Nevyriausybinių organizacijų atstovai („Transparency International“ Lietuvos skyrius) • Mokslo ir studijų institucijos (Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultetas, Vilnius Tech (VGTU), Vilniaus Universitetas, Vilniaus Universiteto ligoninė Santaros klinikos, Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Kauno technologijos universitetas, Lietuvos socialinių mokslų centras, Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutas, Lietuvos mokslų taryba, Valstybinis mokslinių tyrimų institutas, Inovatyvios medicinos centras, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas) • Lietuvos duomenų apsaugos pareigūnų asociacija • Valstybės ir savivaldybių institucijos (Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Finansų ministerija, Kultūros ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, Žurnalistų etikos inspektoriatas tarnyba, Lietuvos bioetikos komitetas, Lietuvos bankas, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, Policijos departamentas, Informatikos ir ryšių departamentas, Valstybinė darbo inspekcija, Asmens dokumentų išrašymo centras, Vilniaus miesto savivaldybės administracija).
<p>Rezultatai</p>	<p>I TEMA – BDAR TAIKYMAS ŽURNALISTINEI VEIKLAI IR GALIMOS NACIONALINIO REGULIAVIMO KOREKCIJOS</p> <p>Vadovaujantis BDAR 85 str. 1 d., valstybės narės teisėje teisė į asmens duomenų apsaugą pagal BDAR turi būti suderinta su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę, įskaitant duomenų tvarkymą žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Pasinaudojant BDAR suteikta galimybe, ADTAĮ 4 str. įtvirtinta, kokie BDAR straipsniai netaikomi asmens duomenis tvarkant žurnalistikos tikslais. Buvo diskutuojama dėl poreikio</p>

nustatyti platesnes BDAR taikymo išimtis, priežiūros institucijų bendradarbiavimo, metodinės pagalbos (gairių) žurnalistams ir duomenų valdytojams.

- **Žurnalistų ir NVO atstovų nuomonė** | Teigta, kad valstybės, o ypač savivaldybių institucijos, prisidengdamos BDAR, neteikia duomenų žurnalistams, kadangi bijo didelių baudų arba slepia tam tikrą informaciją. Siekiant suteikti platesnes teises žurnalistams gauti informaciją, buvo teikti siūlymai tobulinti Visuomenės informavimo įstatymą, kai 2021 m. buvo plečiamas viešų asmenų ratas, tačiau ne visiems pasiūlymams Seimas pritarė (siūloma orientuotis ne į viešo asmens apibrėžimą, o į viešąjį interesą). BDAR taikymo išimčių pakanka. Siūloma parengti gaires institucijoms dėl informacijos žurnalistams teikimo, organizuoti mokymus institucijų duomenų apsaugos pareigūnams ir vadovams. Pabrėžtas poreikis šviesti duomenų valdytojus dėl duomenų svarbos informuojant visuomenę. Institucijos, atsisakydamos teikti informaciją, turėtų tai daryti motyvuotai. Turėtų būti nustatyta nesudėtinga ir greita ikiteisminė ginčų sprendimo procedūra, kaip žurnalistai galėtų apskųsti tokį atsisakymą, kadangi dabartinė tvarka, kai bylinėjamas teisme užtrunka, o naujienas norima paskelbti operatyviai, yra netinkama. Siūloma didinti institucijų atsakomybę už neteisėtą atsisakymą pateikti informaciją. Keltas žurnalistų priegigos prie valstybės registrų klausimas.
- **Mokslo ir studijų institucijų nuomonė** | Viešojo asmens sąvokos praplėtimas Visuomenės informavimo įstatyme neišsprendžia žurnalistų problemų. Atsakomybė institucijų, atsisakančių pateikti informaciją, vadovams, įtvirtinta Administracinių nusižengimų kodekse, nėra tinkama.
- **Verslo atstovų nuomonė** | Lietuvoje nėra daug teismų praktikos, kuria būtų galima remtis. Mano, kad teisinis reguliavimas yra pakankamas, tačiau reikėtų daugiau priežiūros institucijų rekomendacijų ir mokymų.
- **Valstybės institucijų nuomonė** | Manoma, kad BDAR taikymo išimčių pakanka. Pritaria, kad reikia rekomendacijų, mokymų duomenų apsaugos pareigūnams, taip pat ir žurnalistų teisininkams.

Siūlymas: ADTAĮ nustatytos BDAR taikymo išimtys yra pakankamos, tačiau reikėtų svarstyti apie galimus kitų įstatymų pakeitimus, pvz., Visuomenės informavimo įstatymo. Priežiūros institucijos turėtų parengti gaires dėl asmens duomenų teikimo žurnalistams, kuriomis vadovautųsi tiek duomenų valdytojai ir tvarkytojai, tiek ir žurnalistai. Taip pat priežiūros institucijoms svarbu vykdyti informavimo veiklą, pvz., organizuoti mokymus, teikti konsultacijas.

II TEMA – VAIZDO STEBĖJIMAS

BDAR nenustato atskirų reikalavimų vaizdo stebėjimui, taigi vaizdo stebėjimas turi atitikti bendruosius BDAR reikalavimus. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad BDAR tam tikrais atvejais suteikia galimybę nustatyti konkretesnes asmens duomenų tvarkymo taisykles, taip pat įvertinus kitų ES valstybių praktiką, ADTAĮ būtų galimybė reguliuoti tam tikrus su vaizdo stebėjimu susijusius klausimus. Buvo diskutuojama dėl poreikio papildomai reglamentuoti vaizdo stebėjimą.

- **Verslo atstovų nuomonė** | Mano, kad teisinis reguliavimas yra pakankamas, o papildomas reguliavimas reikštų papildomus kaštus, administracinę našą ir neaiškumus prisitaikant prie pasikeitusių taisyklių. Yra pakankamai metodinės medžiagos (tiek Lietuvos, tiek ir ES mastu), kad būtų galima tinkamai suprasti ir laikytis BDAR reikalavimų. Siūloma sulaukti naujų ES teisės aktų (pvz., dirbtinio intelekto ir veidų atpažinimo srityje). Darbdaviai stengiasi rasti kompromisą su darbuotojų atstovais.
- **Mokslo ir studijų institucijų nuomonė** | Reguliavimas yra pakankamas, nieko keisti nereikia. Reikia sulaukti naujų ES teisės aktų (pvz., dirbtinio intelekto ir veidų atpažinimo srityje).
- **Valstybės institucijų nuomonė** | Priežiūros institucija susiduria su problemomis, kai vaizdo stebėjimą vykdo fiziniai asmenys peržengdami asmeninius tikslus, dėl to gaunama daug skundų. Pastebėta, kad būtų galima įtvirtinti draudimus, kur draudžiama vykdyti vaizdo stebėjimą (pvz., vietose, kur asmuo tikisi absoliutaus privatumo), kitas nuostatas, kurios palengvintų BDAR taikymą.

Siūlymas: apsvarstyti fizinių asmenų vykdomo vaizdo stebėjimo problemos sprendimo būdus (pvz., didinant visuomenės informuotumą apie reikalavimus).

III TEMA – BIOMETRINIŲ DUOMENŲ TVARKYMAS

Biometriniai duomenys priskiriami prie specialių kategorijų asmens duomenų, kurių tvarkymui keliami griežtesni reikalavimai. Tokius duomenis pagal bendrą taisyklę tvarkyti draudžiama, išskyrus BDAR 9 str. 2 d. numatytas sąlygas. Kai kurios šių sąlygų susiję su atitinkamų nuostatų įtvirtinimu nacionalinėje teisėje, kartu numatant tinkamas ir konkrečias duomenų subjekto pagrindinių teisių ir interesų apsaugos priemones. BDAR 9 str. 4 d. nustato, kad valstybės narės gali toliau taikyti arba nustatyti papildomas sąlygas, įskaitant

apribojimus, biometrinių duomenų tvarkymui. Buvo diskutuojama dėl poreikio papildomai reglamentuoti biometrinių duomenų, kuriais siekiama konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę, tvarkymą.

- **Verslo atstovų nuomonė** | Pasisakyta už poreikį sudaryti sąlygas platesniam biometrinių duomenų panaudojimui (pvz., užtikrinant, kad į tam tikras patalpas patektų tik tam teisę turintys asmenys, tikrinant darbuotojų, dirbančių su sudėtingais įrenginiais ar vairuojančių transporto priemones, blaivumą, įsitikinant asmens tapatybę nuotoliniu būdu). Reikėtų įvertinti sektorius, kuriuose yra toks biometrinių duomenų tvarkymo poreikis, ir laikytis BDAR 6 str. sąlygų, keliamų teisėkūros priemonėms, bei 9 str. sąlygų.
- **Mokslo ir studijų institucijų nuomonė** | Teisės institutas pradeda tyrimą apie veido atpažinimo technologijas. Siūloma palaukti ES iniciatyvų (pvz., dirbtinio intelekto ir veidų atpažinimo srityje).
- **Valstybės institucijų nuomonė** | Manoma, kad galėtų būti papildomas reguliavimas sektoriuose įstatymuose, įvertinus atitinkamos veiklos rizikingumą ir priemonės proporcingumą siekiamam tikslui (galėtų būti įtvirtintos bendros nuostatos, papildomos apsaugos priemonės ir ribojimai). Biometrinių duomenų naudojimo atvejai turi būti nustatyti teisės aktuose, kadangi sutikimas dažniausiai nebus tinkamas pagrindas.

Siūlymas: įvertinti poreikį tvarkyti biometrinius duomenis rengiant sektorinių įstatymų projektus (atsižvelgiant į veiklos specifiką, rizikingumą ir biometrinių duomenų tvarkymo proporcingumą).

IV TEMA – TEISTUMO DUOMENŲ TVARKYMAS

BDAR 10 str. įtvirtinta, jog asmens duomenys apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas arba susijusias saugumo priemones remiantis šio reglamento 6 str. 1 d. tvarkomi, kai duomenų tvarkymas leidžiamas ES arba valstybės narės teise, kurioje nustatytos tinkamos duomenų subjektų teisių ir laisvių apsaugos priemonės. ADTAĮ 5 str. įtvirtintas draudimas tvarkyti kandidato, pretenduojančio eiti pareigas arba atlikti darbo funkcijas, ir darbuotojo asmens duomenis apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas, išskyrus atvejus, kai šie asmens duomenys būtini norint patikrinti, ar asmuo atitinka įstatymuose ir įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatytus reikalavimus pareigoms eiti arba darbo funkcijoms atlikti. 2 susitikimų metu buvo diskutuojama dėl poreikio tvarkyti kandidato ar darbuotojo teistumo duomenis ir kitais atvejais bei tokio tvarkymo sąlygas.

- **Verslo atstovų nuomonė** | Teigta, kad yra poreikis tvarkyti kandidatų ar darbuotojų teistumo duomenis plačiau nei šiuo metu nustato įstatymai ar kiti teisės aktai. Tai susiję su veiklos specifika (pvz., finansų, draudimo sektorius, asmenys, dirbantys su rizikos prisiėmimu, pinigų plovimo prevencija), užsienio investuotojų taikomais standartais. Darbdaviams galėtų būti suteikta galimybė, o ne prievolė rinkti tokius asmens duomenis, t. y. reikia vertinti darbdavio teisėtą interesą. Reikalavimas būti neteistam turėtų būti atskleistas ir dokumentuotas iš anksto – darbo skelbime, pareigybės aprašyme ir kt.
- **Mokslo ir studijų institucijų nuomonė** | Pritarta, kad darbdaviams toks poreikis yra. Reikalingas bendras platus reguliavimas pripažįstant darbdavio teisėtą interesą tvarkyti teistumo duomenis ir kartu užtikrinant žmogaus teisių apsaugą, kaip to reikalauja BDAR 10 str.
- **Valstybės institucijų nuomonė** | Atkreiptas dėmesys, kad teistumas sukelia pasekmes tik įstatyme nustatytais atvejais. Svarstyta, ar nebūtų diskriminacijos šiuo pagrindu, tačiau pateikta nuomonė, kad reikalavimas būti neteistam siekiant užimti tam tikras pareigas nebūtų laikomas Darbo kodekso pažeidimu – Darbo kodekso 41 str. leidžia darbdaviui nustatyti reikalavimus asmenims, pretenduojantiems užimti tam tikras pareigas. Svarbu daryti skirtumą tarp galiojančio ir išnykusio teistumo. Darbdavys reikalavimus turi paviėšinti iš anksto, kad asmuo tai žinotų. Praplėtus tikrinamų asmenų ratą, darbdaviai gali pradėti piktnaudžiauti suteikta galimybe ir rinkti per daug duomenų, taigi atsiras priežiūros institucijos gairių poreikis.

Siūlymas: pakeisti ADTAĮ 5 str. numatant, kad darbdaviai teisėto intereso pagrindu turėtų teisę tvarkyti kandidatų ar darbuotojų teistumo duomenis, kartu nustatant tinkamas duomenų subjektų teisių ir laisvių apsaugos priemones, kaip to reikalauja BDAR 10 str.

V TEMA – ASMENS DUOMENŲ TVARKYMAS MOKSLINIŲ IR ISTORINIŲ TYRIMŲ TIKSLAIS

BDAR 89 str. sukurtas specialus režimas asmens duomenų tvarkymui mokslinių ir istorinių tyrimų tikslais, suteikiantis galimybę sudaryti palankesnes sąlygas šiems tyrimams atlikti. BDAR 89 str. 2 d. numato galimybę tais atvejais, kai asmens duomenys tvarkomi mokslinių ir istorinių tyrimų tikslais, valstybės narės teisės aktais nustatyti nukrypti leidžiančias nuostatas, susijusias su kai kuriomis duomenų subjektų teisėmis, jei tai yra būtina. Buvo diskutuojama, ar yra poreikis nacionalinėje teisėje nustatyti konkretesnes taisykles, susijusias su

	<p><u>asmens duomenų tvarkymu mokslinių ir istorinių tyrimų tikslais, ir duomenų subjektų teisių įgyvendinimo išimtis.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mokslo ir studijų institucijų nuomonė Teigta, kad naujo reguliavimo poreikio nėra. Išreiškė poreikį mokymų ir „minkštųjų“ priemonių – priežiūros institucijų gairių, išaiškinimų, konsultacijų. Susiduriama su teisės aktų aiškinimo problema. Duomenų valdytojai bijo teikti duomenis pakartotiniam panaudojimui. Keltas klausimas dėl mokslinių tyrimų metu surinktos informacijos panaudojimo kitais tikslais. • Valstybės institucijų nuomonė Pabrėžė tarpinstitucinio bendradarbiavimo svarbą. Galvojama, kaip padėti mokslininkams – organizuoti mokymus, rengti gaires, toliau teikti konsultacijas. <p>Siūlymas: skatinti priežiūros institucijų tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir metodinės pagalbos mokslo institucijoms ir mokslininkams teikimą.</p>
Tolimesni žingsniai	Į viešųjų konsultacijų rezultatus bus atsižvelgiama teikiant Vyriausybei siūlymus dėl galimo reguliavimo keitimo ir kitų priemonių (2022 m. III ketvirtis).
Vertinimas	<p>Viešųjų konsultacijų ciklo metu išpildyti visi plane numatyti įgyvendinimo rodikliai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suorganizuotos 6 apskritojo stalo diskusijos 5 temomis • Dalyvių skaičius – 72 • Parengta 1 viešosios konsultacijos ataskaita • Suorganizuotas 1 baigiamasis renginys „Asmens duomenų apsaugos iššūkiai besikeičiančiame pasaulyje“
Išmoktos konsultacijos vykdymo pamokos	<ul style="list-style-type: none"> • Trūko darbuotojų, fizinių asmenų interesus atstovaujančių grupių įsitraukimo į klausimų nagrinėjimą ir dalyvavimo • Reikia didinti valstybės institucijų suvokimą, kas yra viešosios konsultacijos ir kodėl svarbu jose dalyvauti • Siūlytina toliau stiprinti visuomenės ir verslo atstovų galimybes kokybiškai įsitraukti į viešosios politikos sprendimų priėmimą: panašaus tipo dialogai gali tapti įprasta praktika.
Kontaktinis asmuo	Asta Godienė, Teisingumo ministerijos Teisėkūros politikos grupės vyresnioji patarėja, el. p. asta.godiene@tm.lt, tel. Nr. 8 602 56587